

Překladatelské normy ve sbírkách S pomateností vonných bylin a Písek a hvězdy

---

Valerie Rosa Hetzendorfová, 7.O

Vedoucí práce: Mgr. Peer Friedmann

2017/2018

Abstrakt

V teorii překládání existují dvě normy: norma věrná a volná. Ve věrném překladu je kladen větší důraz na originál, v překladu volném pak na čtenáře překladu. Tato seminární práce se věnuje výskytu zmíněných norem v překladech z hebrejštiny do češtiny ze sbírek *Písek a hvězdy* (1997) a *S pomateností vonných bylin* (2017) a popisuje, jak normy působí na výsledek překladu. Básně jsou rozděleny do kapitol podle překladatelských problémů – specifický čtenář, rozdílná gramatika, reálie země, ze které originál pochází, náboženství. V práci je rozebíráno, jak normy fungují ve vybraných básních, jak překladatelé nejspíše postupovali při překládání a jak důležitý výběr normy byl, neboť ovlivňuje, jak text na čtenáře působí.

Klíčová slova: překlad, čeština, hebrejštiny, překladatelské normy, básně

Abstract

This seminar paper deals with two norms in translation of poems. In translating there are two norms: the accurate norm and the loose norm. In the accurate translation the original text is more important, in the loose translation it is the reader who is more important to the translator. This seminar paper engages in the application of these norms in translations from Hebrew to Czech from the anthologies *Písek a hvězdy* (1997) and *S pomateností vonných bylin* (2017) and on impact of these norms on the final translation. The problems the translators are facing are sorted into the chapters – specific reader, different grammar, realia of the country from where the original text comes from, religion. The paper describes the way these norms work in the chosen poems, how the translators proceeded during their work, and the importance of their choice of the norm because it influences the way the text's impact on the reader.

Key words: translation, Czech language, Hebrew language, translating norms, poems

Úvod	3
1. O překladatelských normách.....	4
2. Překladatelské normy v básních.....	6
2.1. Specifické potřeby čtenáře.....	6
2.2. Rozdílná gramatika.....	7
2.3. Reálie	9
2.4. Náboženství	10
Závěr.....	12
Zdroje	13

Úvod

V překládání existují dvě normy – norma věrná a norma volná. Překlady, ve kterých se vyskytuje norma věrná, jsou více doslovné a přesnější, co se týče převedení originálu do jiného jazyka. Překlad volný se orientuje spíše na čtenáře a na jeho prožitek. Přenesení pocitů a atmosféry je hlavním cílem volného překladu. V této seminární práci vyzkoumám, jak tyto normy fungují v překladech z hebrejštiny do češtiny ve dvou sbírkách poezie: *Písek a hvězdy* Jiřiny Šedinové z roku 1997 a *S pomateností vonných bylin* studentek Lauderových škol z roku 2017. V práci se budu věnovat tomu, v jakých situacích se používají jaké normy, popřípadě jejich kombinace, neboť se obě normy prolínají. Budu popisovat, jak použití norem ovlivní výsledné vyznění překladu. Cílem práce nebude hodnotit, zda se jedná o správný, či špatný překlad, ale ukázat, že použití norem zásadně ovlivní efekt textu na čtenáře překladu. Praktickou část této seminární práce rozdělím do podkapitol podle případů, ve kterých může být složité básně přeložit: specifické potřeby čtenáře, rozdílná gramatika, izraelské reálie, náboženství. Vybrané básně budou obsahovat právě takovéto komplikované případy.

Vzhledem k tomu, že jsem překládala některé z básní ze sbírky s *Pomateností vonných bylin*, pokračovat v práci s knihou mi přišlo zajímavé a přínosné pro potenciální další práce s překlady.

1. O překladatelských normách

V překládání existují dvě normy, které se vzájemně prolínají a doplňují. „Ve vývoji reprodukčního umění se uplatňují dvě normy: norma reprodukční (tj. požadavek věrnosti, výstižnosti) a norma ‚uměleckosti‘ (požadavek krásy)“ (Levý 1998, s. 88). Reprodukční, jinak též věrná norma, je striktnější, než umělecká – volná. Pro větší srozumitelnost textu jsou pro tuto seminární práci zvoleny termíny norma věrná a norma volná. „Jako překladatelskou metodu ‚věrnou‘ označujeme pracovní postup těch překladatelů, kteří za svůj hlavní cíl považují přesnou reprodukci předlohy“ (tamtéž, s. 89). Pokud předpokládáme, že jde o stoprocentní věrnou normu (v praxi se jedná nejspíše o spektrum) – překladatel například nepřekládá zeměpisné názvy a vlastní jména, staví originál na první místo. Zprostředkovává čtenáři překladu autentickou zkušenost, netají se tím, že jde o překlad. Čtenář tak vnímá např. skrze jména jinakost země, ze které pochází překládaný text.

Na druhou stranu, čtenář překladu přichází o význam nepřeložených názvů, které by na něj měli působit tak, jak působí na původní čtenáře. Jde o názvy, které nesou význam metaforický, nebo mají ve čtenáři vzbudit nějaký pocit. (Například jména, která souvisí s charakterem postavy – Harry Potter zůstává Harry Pottrem, ale Luna Lovegood se v českém překladu stává Lenkou Láskorádovou.) Použitím této normy překlad získá schopnost přenést na čtenáře pocit, že se jedná o cizí text, ale vytrácí se z něj řada významů, které působí na čtenáře originálu. Norma volná přenáší hlavně celkový pocit a vyznění díla za cenu překládání jmen, vkládání českých reálií a podobně. Pro překladatele je důležitější čtenář než originál. Tato norma se objevuje například v překladech určených dětem. V tomto případě je důležitější, aby měl český čtenář stejné pocity, jako čtenáři originálu. Dále je možné volnou normu využívat v literatuře, která má hlavně přenášet atmosféru, méně pak sdělovat informace. „Překladatel má zachovat nikoliv formální obrysy textu, nýbrž jejich významovou a estetickou hodnotu, a to prostředky, které mohou českému čtenáři tyto hodnoty sdělit“, píše Levý (tamtéž, s. 90). Rizikem je, že se překlad rozvolní příliš a vzdálí se od originálu a vytvoří tak téměř svébytné dílo. Použitím této normy překlad dokáže lépe zprostředkovat pocity, které má text u čtenářů vyvolávat, ale může se od originálu velmi odchýlit.

Obou norem se využívá i v překladu jednoho díla. „Dvojitá norma v překladatelství bývá příčinou neshod kritiky o hodnotě konkrétních překladů: krása a věrnost bývají často stavěny do protikladu, jako by se vylučovaly. Vylučují se jen tehdy, rozumí-li se krásou líbivost a pravdivostí doslovnost“ (tamtéž, s. 93).

Co se prolínání norem týče, objevuje se například u překladů pozdravů a společensky ustálených výrazů jde o kompromis mezi oběma normami, kdy překladatel používá pro termín český ekvivalent, který nemusí mít sám o sobě totožný význam, jako v původním jazyce, ale užitý například jako pozdrav by doslovně přeložený ztratil smysl. „Problémy v překladu vznikají buď z rozdílů v prostředcích jazykové etiky ve východiskovém jazyce a v češtině, anebo z rozdílů v užívání týchž prostředků, podmíněných odlišnou společenskou situací. Vesměs jde však o takové prvky textu, pro něž se v češtině hledá funkční ekvivalent“ (Kufnerová 2003, s. 161). V praxi se s čistě věrným, nebo čistě volně přeloženým uměleckým textem téměř nelze setkat. „Obě kvality jsou nepostradatelné: překlad musí samozřejmě být co možno přesnou reprodukcí původního díla, ale především musí být hodnotným literárním dílem českým [...]“ (Levý 1998, s. 89).

2. Překladatelské normy v básních

2.1. Specifické potřeby čtenáře

Pokud překladatel využívá normu volnou, zohledňuje čtenáře, kterému je text určen, a to například v překladech dětské poezie, protože dětský čtenář vyžaduje větší srozumitelnost textu a jednoduchost.

Například v básni Houpačka, která je určena dětem, je v překladu zvolen rým na úkor přesného převedení významu (Antošová, Bednářová et. al. 2017, s. 24-25, dále jen SPVB). Překladatelka se rozhodla zachovat formu dětské básničky, či popěvku a nezabývat se přesným zněním původní básně. S originálním textem se překlad nejvíce rozchází v prvních verších druhé sloky. „*Rak ani, ani veata*“ („*אני ואתה, רק אני, jen já, já a ty*) je přeloženo jako: „jenom já a děvče moje.“ Překladatelka k původnímu textu přidává slovy „děvče moje“ význam, že jde o zamilovanou báseň. V hebrejském textu je pouze slovo já, které může být v ženském i mužském rodě, a slovo ty v mužském rodě (více o tomto problému v kapitole 1.2. Rozdílná gramatika). Pro překladatelku byl nejspíše důležitější rytmus a rým, proto se rozhodla i pro takovou změnu.

V básni Husar Chajima Nachmana Bialika, autora také předchozí básně, se překladatelka soustředí na rytmus textu (stejně jako v básni houpačka) (SPVB s. 60-61). I zde dochází ke změně oproti originálu, například kůň v českém překladu neběží údolím, ale přeskakuje věž, a to čistě pro zachování rytmu a rýmu. Báseň v českém překladu má název Husar, přestože hebrejská báseň se jmenuje Ruc ben susi (רוען בן סוסי), v češtině Utíkej, můj koníčku. Slovo husar má v češtině archaický nádech a může evokovat lidovou píseň Já husárek malý. Český dětský čtenář má možnost vztáhnout hebrejskou báseň, kterou překladatelka patrně pochopila jako ryze dětský popěvek, na něco, co je mu blízké a zná.¹ České děti znají lidové písně a říkačky. V Izraeli lidová hebrejská díla, v tom smyslu, v jakém se rozumí pojmu lidový v Česku, neexistují vzhledem ke krátké historii státu Izrael. Bialikovy básně pro děti se však takovou klasikou staly, a proto obě dvě básně v českém překladu mohou znít jako něco, co vzniklo v českém prostředí a co si děti říkají nazpaměť již velmi dlouho.

Překladatelky se rozhodly zachovat jméno hlavní postavy básně Ajina Hilela Josi, chlapče můj povedený v jeho hebrejské podobě (SPVB s. 54-57). Také olivy, které by mohly být českým dětem připadat cizí, zůstaly olivami a nebyly převedeny například na jablka.

---

¹ Pokud čte čtenář sbírku S pomateností vonných bylin od začátku do konce, popořadě, báseň Husar může získat vzhledem ke svému zařazení teskný, ironický význam. Dětská naivita kontrastuje s následující básní Drahý otče, až budeš stát na mém hrobě.

S olivami se navíc v originále pojí slovní hříčka v závěru básně², která z překladu vymizí. Na rozdíl od básní Houpačka a Husar, které mají hlavně znít jako popěvky, je báseň Josi, chlapče můj povedený, netypickou dětskou básní i v hebrejštině. Hilelova báseň nelze jasně přiřadit k jednoduchým dětským básničkám, čtenář si není jistý, jestli je Josiho matka šťastná, jestli má báseň špatný, nebo dobrý konec. Jedná se o natolik složité dílo, že překladatel musí postupovat opatrněji. Zmíněné prvky věrné normy (jméno, olivy) posouvají báseň spíše k dospělým čtenářům, což je vzhledem k povaze původního textu možné.

Ve sbírce S pomateností vonných bylin se objevuje báseň s vtipem určeným studentům Lauderových škol, velice specifickým čtenářům. Protože má v básni Jsem na cestě do Bohnic (SPVB s. 84-85) zásadní roli humor, překladatel má větší volnost. Vtip je pro překladatele důležitější než přesný překlad. Proto je možné místo obecného blázince, jak je tomu v originálu, do překladu zasadit české Bohnice. Překladatelka jde v tomto překladu ještě dál a nahrazuje Herzela, který nemá v textu zásadní význam, Ducháčkem, profesorem češtiny a dějepisu na Lauderových školách. Vzhledem k tomu, že se jedná o překlad studentek určený ostatním studentům, je i takováto invence možná.

2.2. Rozdílná gramatika

Rozdíly v gramatice jsou mezi každými jazyky. Čím rozdílnější jazyky jsou, například jiná jazyková rodina, tím těžší je je mezi sebou překládat. „Failure to find a target language equivalent is due entirely to differences between the source language and the target language” (Catford, citovaný u de Pedro 1999, s. 551). Mezi hebrejštinou a češtinou je navíc rozdíl v písmu. Hebrejšтина nemá rozlišená velká a malá písmena. V hebrejštině je také častěji rozlišováno mezi ženským a mužským rodem (například ty a תו/הו). To vše má vliv na čtenáře a význam celého textu, proto je nutné správně přeložit i případy, které nemají v jazycích přímé ekvivalenty.

Píseň předvyspáním (SPVB s. 34-35) je příkladem toho, kdy se překladatelka potýkala s tím, že hebrejská abeceda nemá velká a malá písmena. Překladatelka se rozhodla text přepsat malými písmeny, čímž zvýraznila experimentálnost básně. V další básni Napsáno tužkou v zaplombovaném vagónu čtenář originálu pochopí, že báseň se pořád opakuje, končí uprostřed věty, na kterou lze navázat prvním veršem (SPVB s 70-71). Aby překladatel docílil stejného efektu i u českých čtenářů, převedl báseň do malého písma. Báseň tak nezačíná velkým písmenem, což může naznačovat, že jí ještě nějaký text předchází.

---

² Zajit (זיית) – oliva, kazajit (כזיית) – troška.

V originále textu O dokonalosti příběhů o lásce, když jsou ještě ve vzduchu autor píše o nikudu³ (SPVB s. 26-27). V českém jazyce nikud neexistuje a tak překladatelka zvolila háčky a čárky, které mohou nikud připomínat.

Avot Ješurun má svůj specifický způsob psaní, používá pouze nikud, nepoužívá písmeno vav (ו) jako samohlásky o, u ani písmeno jod (י) jako samohlásku i, píše slova naprosto originálním způsobem. Čeština, ve které se zapisují samohlásky všechny a to vždy, nemá tyto možnosti. Tuto stránku Ješurunova díla by bylo možné naznačit například psaním jen jednoho i/y, nebo nepsaním háčků a čárek, aby čtenář pochopil změnu oproti klasickému zápisu. V překladech Jiřiny Šedinové tomu tak není. Čtenář tedy nepozná, že originál je zapsán velice specificky (Šedinová 1997, s. 40-43, dále jen Šedinová).

Báseň Jahody vzbuzuje ve čtenářích až nepříjemné pocity (Šedinová s. 128). Čtenář hebrejského originálu od prvního slova ví, že jde o text určený ženě „*kše-tavoj liškov iti tilbeši simla šchora*“ („כשתבואי לשכב אתי תלבשי שמלה שחורה“, až se mnou přijdeš spát budeš oblečená do černých šatů) což vzhledem k tomu, že je napsán básnířkou, může například naznačovat, že jde o lesbickou lásku. Čtenář českého překladu si nemůže být jist pohlavím osoby, jíž je text adresován, protože báseň je v budoucím čase, ve kterém čeština nerozlišuje tvary mužského a ženského rodu, jak je tomu například u času minulého. Překladatelka píše: „Až si přijdeš lehnout ke mně, oblékneš si šaty černé.“ Nejedná se o zásadní problém, čtenář z toho, že si má postava obléct šaty pochopí, že se jedná o dívku, ale jist si být nemůže. V českém překladu by se tak báseň dala považovat za ještě komplikovanější a kontroverznější než v originálu. V závěru básně básnický subjekt říká „*ve joridu otach jašar al hazajin šeli*“ („ויורידו אתך ישר על שלי“, a spustí tě přímo na mého ptáka), což ukazuje, že jde o muže. Čtenář neví, kdo je tedy mluvčí, zda je to autorka Jona Volachová, někdo jiný, jakou roli má v textu básnířka. Překlad Jiřiny Šedinové však končí slovy „a opět spustí tě na moji zbraň“. Čtenáři tak naprosto uniká konečné vyhocení celého díla. Původní význam slova *zajin* je sice zbraň, ale v přeneseném a obecně dnes známějším významu jde o čůrák, péro či ptáka. Slovo *zajin* funguje podobně jako české slovo šukat, které původně znamenalo vykonávat drobné domácí práce. Překladatelka mohla použít některá z výše zmíněných slov. V tomto případě věrný překlad – zbraň, nebyl správnou volbou.

---

³ V hebrejštině se zapisují pouze souhlásky. Pro zjednodušení jsou například v dětských knihách přidávány pod písmena znaky znamenající samohlásky. Tyto značky se nazývají nikud.

2.3. Reálie

Převést reálie může autor několika způsoby. Může například název místa ponechat; ponechat je a doplnit vysvětlivkou a to jak poznámkou, tak přidáním vysvětlujícího slova přímo do textu, např. za jméno ulice doplnit slovo ulice; nebo změnit či vyměnit za místo české, pokud není nositelem přímého významu, ale pocitu. Převádět reálie izraelské na české je možné, například pokud jde o vtipné básně, o humor, který by český čtenář z hebrejského názvu nepochopil.

Překladatelka Vlastenecké básně se rozhodla pro věrný překlad, který odráží izraelské reálie, konkrétně složité rodinné původy Izraelců (SPVB s. 74-75). Tato báseň by mohla fungovat volně přeložená například v Americe, kde jsou etnické původy lidí podobně složité. Česká společnost je velice homogenní, přesto mohla překladatelka zkusit dosadit do textu například Němce, Židy, Rusy. Výsledný překlad ukazuje Českému čtenáři něco o izraelské společnosti a poskytuje mu tak zkušenost formou básně.

Převádění lokálních názvů na české není chybou, ale ani nutností. Například báseň Tel Aviv 1935 se odehrává v Tel Avivu a není důvod ji převádět do nějakého českého města (Šedinová s. 55). Podobně je tomu tak v básních Sněžný Bůh v Abu Tor (Šedinová s. 89) a Neviditelný Karmel (Šedinová s. 59). V básni Pohlednice z našeho mládí (Šedinová s. 98) autor píše o kurdeském podomním obchodníkovi, který křičí „*Alte Sachen*“ (staré věci v jidiš). V českém prostředí by mohl figurovat například podomní brusič nožů, který by vykřikoval „nůžky, nože, brousím,“ ale vzhledem k tomu, že se jedná o, soudě podle názvu, osobní báseň, je zachování „*Alte Sachen*“ zcela na místě.

Neumím rusky a překládám (SPVB s. 76-77) je vtipná báseň. K dokreslení atmosféry bezútěšného místa překladatelka zvolila slovo sídliště namísto čtvrti, nebo sousedství, jak je tomu v originálu. Další změnou bylo například převedení *chanut mischakej chalal* (חנות משהקי (חלל) na hernu s automatama. *Chanut mischakej chalal* není herna s automaty taková, jakou zná český čtenář, jedná se o hernu, kam chodí hrát i děti. Nic takového ale v česku neexistuje, proto se překladatelka rozhodla pro dospělejší alternativu herny, která navíc zapadá do celkové atmosféry a do vyznění básně. V originálu postavy označí kolemjdoucí dívku jako Rusku, použijí výraz *ola rusija* („עולה רוסייה“, ruská imigrantka) přitom se později v textu čtenář dozví, že měla rodinu v Babím Jaru, tudíž na Ukrajině. Do češtiny je však Ruska přeložena jako Ukrajinka. V češtině slovo Ukrajinka v takovémto kontextu nese význam imigrantky samo o sobě. Vzhledem k tomu, že v Česku potkat Ukrajinku na sídlišti není nic výjimečného, má tato báseň na českého čtenáře téměř totožný efekt jako na čtenáře izraelského. Pro Ukrajinku se překladatelka mohla rozhodnout i z toho důvodu, že Ruska u českého čtenáře vyvolává

představu bohaté turistky v kožichu, v Izraeli jsou však přistěhovalci z Ruska často chudí. Vzhledem k tomu, jak pojmy Ruska a Ukrajinka působí na čtenáře izraelského a českého odlišně, by ponechání Rusky v překladu bylo nesprávné, protože by ve čtenáři vzbudila opačný pocit než ve čtenáři originálu.

Vtipná báseň je i Smutná barová balada (SPVB s. 78-81). Překladatelka se nejspíše rozhodla čtenáře pobavit a přenést na ně atmosféru zašlého baru. Zřejmě proto se v českém překladu objevuje například Andrej Babiš a Jan Neruda, namísto ministra financí Simchy Elricha a básníka Alexandra Pena, které běžní čeští čtenáři neznají. Překladatelka šla dál a i například *vodka mitoceret jisrael* („וודקה מתוצרת ישראל“, vodka vyrobená v Izraeli) je vodkou made in Czech Republic. Z reálií izraelských se v tomto překladu staly reálie české, aby se český čtenář pobavil stejně jako čtenář originálu. Autorka básně, Sivan Beskinová, je členkou skupiny HO!, která se snaží vrátit ke klasickým rýmovaným formám poezie (SPVB s. 93). Překladatelka proto považovala za důležité ponechat báseň rýmovanou. V překladu je například verš „Tvé šaty jsou upnuté, hlas chraplavý [...] proud vody, úplně rezavý,“ i přestože v originále je proud s alespoň dvaceti procenty rzi – *im lefachot esrim achuz šel chaluda* („עם לפחות עשרים אחוז של חלודה“).

2.4. Náboženství

V hebrejských básních se objevují odkazy na Bibli, na Starý Zákon a modlitby, které český čtenář nemusí pochopit. Vzhledem ke křesťanské tradici střední Evropy má český čtenář jiné kulturní znalosti než čtenář izraelský, který se například příběhy z Tanachu učí ve škole. Překladatel je v této situaci téměř nucen odkaz vysvětlit, není-li všeobecně známý i v Česku.

Překladatelka se rozhodla název básně Bůh plný soucitu vysvětlit poznámkou pod čarou (SPVB s. 14-15). Název modlitby v překladu do češtiny nevypovídá o významu modlitby, který je v Izraeli všeobecně známý a důležitý pro pochopení básně. Je-li báseň založená na tom, že čtenář zná modlitbu *El male rachamim* (אל מלא רחמים) a ví, že se jedná o modlitbu, která se odříkává při pohřbech či při vzpomínání na zemřelého, je nutné předat čtenáři její význam takto. Pokud se překladatel nerozhodne převést báseň do českého kontextu a pokusit se najít například podobnou modlitbu v křesťanském, českému čtenáři známějším, kontextu. Tím ale přichází

o autentičnost reálií země originálu. Odkaz na modlitbu se objevuje i v básni Zlomky elegie za přítele a to na samém konci (Šedinová s. 95). Otevři nám, otevři – *ptach lanu* („פתח לנו“, otevři nám) je větou ze známé modlitby, stejně tak jako spojení Bůh plný soucitu. V překladu

Jiřiny Šedinové tento odkaz českému čtenáři uniká. Otázkou je, zda by bylo vhodné ho vysvětlit, nebo zda natolik zásadní nebyl, aby překladatelka hledala řešení.

Podtitulem básně Tři oslice je „legenda,“ (Šedinová s. 19) což do jisté míry určuje, že jména dvou měst, Berševy a Danu, by měla zůstat nezměněna. Báseň se odehrává v minulosti a pro české čtenáře navíc kdesi ve vzdálených krajích, což v případě tohoto textu funguje. Překladatelka se rozhodla vysvětlit *churva kdoša* („חורבה קדושה“, svatá zřícenina) přidáním slova chrám. Český čtenář tak čte báseň s až pohádkovou atmosférou, která koresponduje s podtitulem básně, který v hebrejštině může znamenat kromě pověsti i pohádku.

Poznámka pod čarou, vysvětlení jedním slovem přímo v textu jsou příklady řešení, jak přiblížit čtenáři náboženskou souvislost.

Závěr

Tato práce na základě teorie o překladatelských normách ukázala, jak překladatelky mohly postupovat při překládání básní. Práce také popsala, jak výběr norem ovlivní výslednou podobu básně a její dopad na čtenáře.

Pokud je překlad určen specifické skupině čtenářů, například dětem, překladatel řeší, zda zvolit volnou normu a transponovat tak text s ohledem na čtenáře překladu, nebo zvolit normu věrnou a předat originál. Ve všech vybraných básních pro tuto kapitolu překladatelky zvolily formou volnou, což bylo způsobeno tím, že většina z těchto básní byla určena dětem (Houpačka, Husar). Zvláštním případem je však báseň Josi, chlapče můj povedený, která se kvůli věrnému překladu stává spíše básní pro dospělé, protože pro dětského čtenáře nemusí být dostatečně srozumitelná.

Normy překladatel volí i při potýkání se s rozdílnou gramatikou. V básních Píseň předvyspáním a Napsáno tužkou na zaplombovaném vagónu překladatelé využili rozdílnosti v zápisech obou jazyků a převedli básně do malého písma, čímž podpořili vliv textu na čtenáře. Překlady básní Avota Ješuruna a překlad básně Jahody naopak gramatické zvláštnosti z originálu neodrážejí.

Při překládání textu plného izraelských reálií má překladatel dvě základní možnosti. Buď text převést do českého prostředí, nebo ponecháním souvislostí předat čtenáři textem náhled do cizí kultury. Zjednodušeně, pokud v básni hraje hlavní roli pocit, atmosféra, či humor, překlad je volný, například básně Neumím Rusky a překládám a Smutná barová balada. Pokud se ale jedná o svědectví či o text, v němž jsou reálie nositeli významu, překladatel častěji zvolí normu věrnou, básně Pohlednice z našeho mládí, Tel Aviv 1935 a další.

Překládání básní, v nichž se vyskytují odkazy na náboženství, jsou patrně nejsložitější. Jsou totiž kombinací nositele významu a pocitu. V básních Bůh plný soucitu a Tři oslice se obě překladatelky rozhodly náboženskou souvislost vysvětlit. V básni Bůh plný soucitu překladatelka doplňuje text vysvětlivkou a v básni Tři oslice překladatelka přidává slovo přímo do textu.

Záleží na povaze původního textu, zda by se měl překladatel rozhodnout pro normu věrnou či volnou. Jeho volba ale velice ovlivní vyznění celého textu, například báseň Josi, chlapče můj povedený se zvolením věrné normy stává básní pro jinou cílovou skupinu než pro jakou byla v originále (z dětské básně se stává básní pro dospělé). Výběrem normy překladatel rozhoduje, zda bude textem čtenáři předávat spíše informace, či pocit.

Zdroje

1. ANTOŠOVÁ, Viktorie, BEDNÁŘOVÁ, Sára et al. 2017. *S pomateností vonných bylin*. Praha: Lauderovy školy.
2. FIŠER, Zbyněk. 2009. *Překlad jako kreativní proces*. Brno: Host.
3. KALIVODOVÁ, Eva et al. 2008. *Tajemná translologie?* Praha: Univerzita Karlova v Praze.
4. KUFNEROVÁ, Zlata, POLÁČKOVÁ, Milena, POVEJŠIL, Jaromír, SKOUMALOVÁ, Zdena a STRAKOVÁ, Vlasta. 2003. *Překládání a čeština*. Praha: Nakladatelství H&H.
5. LEVÝ, Jiří. 1998. *Umění překlada*. Praha: Ivo Železný, nakladatelství a vydavatelství.
6. PEDRO, Raquel de. 1999. *The Transability of Texts: A Historical Overview*, in *Meta* XLIV, 4. str. 546-559.
7. STEINER, George. 2010. *Po Babelu*. Praha: Triáda.
8. ŠEDINOVÁ, Jiřina. 1997. *Písek a hvězdy*. Praha: Mladá fronta